

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXXI (2024).
Книжка / Issue 2

DOI: 10.54664/CGKK5566

ИНОВАЦИИ И ТРАНСФОРМАЦИИ В АНТРОПОНИМИЯТА НА ЕДНО СЕЛО ОТ КРАЯ НА XIX И НАЧАЛОТО НА XX ВЕК

Стоян АНТОНОВ*

INNOVATIONS AND TRANSFORMATIONS IN THE ANTHROPONYMY OF A VILLAGE AT THE END OF THE 19TH AND THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

Stoyan ANTONOV

Abstract: *Through examples extracted from population registers of a village, the paper illustrates some aspects of change in the Bulgarian naming system at the turn of the 20th century. The main results refer to two trends of modernization of anthroponymy: introduction of names belonging to members of the Bulgarian ruling house, and replacement of the original form of the name in the process of “renewal” in subsequent generations. These innovations were reflected in changes of the traditional rhythm of naming, and were most likely provoked by the introduction of population registration and the need for written forms of specific folk names.*

Keywords: *naming, name renewal, tradition, modernization, transformation.*

Въведение

Текстът представя практики на промяна в традиционното именуване в българско село от края на XIX в. и първата половина на XX в. с акцент върху примери на трансформация при подновяването на лични имена. От една страна, изследването е част от резултатите от многогодишно генеаложко проучване. От друга страна, първоначалният родоведски труд е съчетан с допълнителна етнографска работа и антроположко осмисляне в рамките на научно-изследователски проект.¹ В този смисъл **контекстът** се очертава от конкретното селище (с. Черешово, община Сливо поле),² посочения исторически период, и научните рефлексии чрез понятията *идентичност*, *памет* и *наследяване* върху процесите на промяна и свързаните с това методоложки предизвикателства.

* **Стоян Антонов** – главен асистент, доктор, Философско-исторически факултет, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“; България; @ antonov@uni-plovdiv.bg

¹ Проект „Жизнени преходи в трансформиращото (се) село: памет, идентичност, наследяване“, финансиран от Фонд Научни изследвания на Министерство на образованието и науката, договор КП 06 – Н40/5.

² Село Черешово се намира в община Сливо поле, област Русе. Основано е през 1855 г. от около 30 семейства (приблизително 150 души) преселници балканджий най-вече от Габровско и Дряновско. Към днешна дата населението му е под 100 жители. За неговата история по-подробно вж. [Генчева, Л. 2018].

Върху проблематиката за практиките на именуване при българите е натрупана база данни, множество изследвания в областта на ономастиката и на етнологията, и е изведена теория, която описва различните модели и обстоятелства при избора на лично име в прехода от традиционно към модерно общество, включително и до днешно време. Обикновено тези изследвания стъпват на статистическа информация или на събрани чрез анкети и интервюта лични истории.³ Намирам за **научно необходимо** в този широк диапазон между количествени и качествени данни и съответните им обобщения да се търсят примери, които да проверят, уплътнят и илюстрират установените модели (или евентуалното да ги опровергават) от конкретно място чрез сведения, получени от официалните регистри и от събеседници на терен. По този начин би била очертана сравнително цялостна и достатъчно плътна картина на именуването, основана на валидна, надеждна и точна информация.

Във връзка с това **целта на изследването** е да представи как исторически се променят тактиките при избор на личното име в едно българско село в посочения исторически период.

2. Методология и терен

Проучването може да се определи като **изследване на маломасщабен случай** – отнася се до промените в определена практика на конкретно място във фиксиран времеви отрязък. То съчетава няколко стратегически подхода. На първо място в дизайна на изследване е използван генеалогичният подход. Чрез родословни интервюта са изготвени родови схеми и таблици, по които впоследствие е нанесена информацията от регистри, съхранявани в църквата „Успение на св. Богородица“ в с. Черешово, и всички регистри по гражданското състояние, депозирани в Държавен архив – Разград.⁴ На второ място е приложен антроположки подход, доколкото определен културен / социален феномен е проучен *отблизо и лично*. При това е поставен *голям въпрос* (както в случая относно трансформации при толкова значимо за идентичността и наследяемостта културно и социално действие като избора на лично име), изведен от *малко място* (общността на едно село) [срв. Eriksen, T. H. 2001, p. 2]. Когато обаче, големият въпрос е адресиран в малкото място в исторически аспект, изследването директно кореспондира най-общо с подхода на микроисторията [срв. Joyner, C. W. 1991, p. 1]. В случая този подход е определен от *наблюдение под микроскоп*, т.е. в *редуциран мащаб* (вече посоченото явление) върху *серия от документи* и представя *фрагмент* от голямата картина, т.е. – в измерението на по-широк контекст (на процеса на трансформация или модернизация) при това – обръщайки внимание на *аномалии* в изворите, както е в „италианския“, според Карло Гинзбург, вариант на микроисторията [срв. Ginzburg, C., Tedeschi, J., Tedeschi, A. C. 1993].

На фона на изучаването на антропонимията от страна на ономастиката и натрупаната база от данни, от една страна, и етноложките обобщения, отнасящи се въобще до българските модели при избора на лично име, от друга, това съчетаване на посочените качествени методоложки подходи заема скромната ниша на илюстриращ пример.⁵ Но заедно с това трябва да се

³ Като примери сред множеството езиковедски / ономастични изследвания, посветени на българската антропонимия, могат да се посочат [Илчев, С. 1969; Ковачев, Н. 1987; Ковачев, Н. 1994 а; Ангелова-Атанасова, М. 2001; Влахова-Ангелова, М. 2017]. Етноложките трудове са значително по-малобройни, като сред тях се откроява [Кръстева-Благоева, Е. 1999]. Съчетаване на етноложки и лингвистичен подходи вж. у [Седакова, И. 2015; 2017; 2022].

⁴ Църковният регистър, до който имах достъп, обхваща следните периоди: за ражданията / кръщенетата (16.03.1886 – 26.04.1931); за венчавките (8.01.1897 – 1.12.1898), и за умираанията (10.01.1892 – 4.03.1982) [Църковен регистър]. Гражданският регистър, съхраняван в Държавен архив – Разград, се отнася за 1893, 1895 – 1902, 1909 и 1910 година [Граждански регистър]. Освен множеството генеаложки интервюта и посочената основна серия от документи за създаването на родословните схеми е използвана информация от топографията и близостта на имотите, надгробните надписи, регистъра на домакинствата, съхраняван в кметството, онлайн архива на загиналите във войните, но тези извори нямат пряко отношение към настоящото проучване.

⁵ В този смисъл проектирането и обосновката на подобно изследване на случай (case study) се поставя в полето на дискусията за *твърдите* и *меките* случаи и въобще – за отношението на описателните и илюс-

отчете, че на практика за описването на този случай са анализирани почти всички възможни факти за антропонимията на селото, т.е. използван е качествен анализ на количествени данни.

Етичен преглед. Предвид факта, че се работи с животописни сведения и на фокус са лични имена от конкретно село, е необходимо да се подчертае, че, за да не се допусне нарушаване на етични норми спрямо потомците, интервюираните събеседници са оставени анонимни, а биографичната информация е ограничена до името, най-общи родови връзки, годината и/или датата на раждане (но само в случай, когато хронологичното фиксиране е важно), а за някои знакови за родовата история индивиди – и годината на смъртта, без други подробности.

Методи на анализ. Данните са анализирани чрез анализ на родови схеми, разбиран като адаптиран за случая вариант на *схема анализ* или *анализ на културен сценарий* [срв. **Bernard, H. R.** 2018, pp. 470–474], като основните изследователски задачи са да се очертае общ модел, а след това да се търси промяна или изключение в сценария. При използвания *анализ на документ* освен директното извличане на информация се държи сметка и за откритите *аномалии*.

3. Резултати

3.1. Традиционно именуване

В рамките на проучването бяха установени следните номинационни практики: да се именува на родителите на бащата, кръстниците, други родственици (братя/сестри на родителите), или т. нар. *подновяване / обновяване на името*;⁶ да се дава предимство на родителите на майката при матрилокален брак (т.е. когато бащата е т. нар. *заврян зет*); да се кръщава на починала предходна съпруга на бащата първото или второто дете от следващия брак (включително, когато новороденото е момче);⁷ *идване с името* – на светец / календарен празник при раждане в деня или в дните около празника, както и по деня на църковното кръщение;⁸ да се дава името на починал баща, включително, когато новороденото е от женски пол – тогава антропонимът се феминизира.⁹

3.2. Иновативно именуване.

Съществен резултат е идентифицирането на новата тенденция в модернизиращата се българска именна система новородените да се кръщават на членове на владетелското семейство. С най-голяма честота при непосредствена връзка със събития в княжеския дом е *Борис*. Първоначално това е името на наследника княз Борис Търновски, възкачил се на престола

тративните примери, изведени чрез качествени методи и анализи, към статистически установените модели и количествени обобщения. По-подробно за това методолошко предизвикателство вж. [Pahre, R. 2005].

⁶ С термина *подновяването на името* (или *обновяване* [Ангелова-Атанасова, М. 2005, с. 36]) се обозначава традиционната номинационна практика на даване на име на новороденото на дядовци, баби и др. роднини [срв. **Кръстева-Благоева, Е.** 1999, с. 56-58].

⁷ Открити бяха общо 5 примера, първият е от 1898 г., а последният – от 1947 г. При един от случаите новороденото е от мъжки пол (Неделчо, кръстен на Неделя, починалата съпруга на бащата от предходен брак).

⁸ Имена, които са характерни за местния именен фонд, но за които се установиха случаи на календарно именуване са: Васил, Йордан, Йордана, Иван, Мария, Велико, Георги, Елена, Петко, Димитър, Ангел, Минка, Савчо, Никула, Христана и Стефан. Същевременно, имената, които са били въведени в местната система, поради това, че детето е *дошло с името си* (т.е. – типично календарни) са: Божанка (на Богоявление), Трифон, Върбан (на Цветница), Кирил, Кирила, Методи и Кръстина. Заслужава да се подчертае, че по отношение на името Йордан / Йордана се установи, че основно е давано не поради деня на раждане, а на кръщенето – седем случая на 6 януари, веднъж на 7 януари и веднъж на 19 януари (след календарната реформа, 14.04.1916 г.). При единия от тях става дума за близнаци, наречени съответно Йордан и Йордана. Само веднъж дете, родено на 6 януари, е кръстено Йордан. Поради деня на кръщаването е давано и името Мария. На общия фон на номинационни практики, броят на календарните случаи не е значителен, но за специфичните от тях е основен.

⁹ Натъкнах се на пет такива *постхумус* примера на номинационна практика, които, заради случаите и на феминизиране на формата на името, е добре да бъдат посочени всичките: Якима (и в двата регистъра – Йоакима) Якимова Николова, родена през 1902 г. приблизително три месеца след смъртта на баща си; Обретенка Обретенкова Досева (р. 1908, шест месеца); Пена Пенева Ганчева (р. 1911, пет месеца); Георги поп Георгиев Миланов (р. 1919, шест месеца); Къна Кънева Колева (р. 1919, три месеца и половина).

като цар Борис III (1918 – 1943). След неговото раждане, на 30.01.1894 г. непознатото дотогава в местен, а и въобще в български контекст име влиза в локалната антропонимна система. То е дадено на синовете на Дянко Гъдев,¹⁰ Паню Гъдев¹¹ и Ботю Петров¹², всичките родени през януари 1896 г., съответно на 21-и, 27-и и 28-и. В акта за раждане и в църковния регистър синът на Ботю Петров първо е записан с името *Русин*, после то е задраскано и е поправено на *Борис* [**Църковен регистър, 2А, 1896, №12; Граждански регистър, 4, №6**]. След това, може да се каже, интензивно кръщаване с княжеското име, вече в качеството на царско през 1921 г., е дадено на първородното дете на Радослав Ганчев.

Понеже името на княз Кирил Преславски в местния контекст е и календарно, не може да бъде причислено изцяло към династичните. Още през 1887 г., т.е. преди раждането на принца, антропонимът вече е регистриран в местния *именен фонд*¹³ при раждането на момче на дата в близост до празника на светите братя Кирил и Методий. Общо в периода от 1886 г. до края на 1960-те години са регистрирани 8 момчета с името *Кирил* и 2 момичета, наречени *Кирила*. Единият от случаите се отнася за дете, вероятно кръстено на чичо си – горепосочения първи с това име в селото. При други два примера не е следвана календарната практика, което позволява да се потърси евентуално династично влияние.¹⁴

Следващото име от този вид е *Евдокия*. Установих само един пример на неговото въвеждане – Евдокия / Кина Дамянова Стоянова, родена на 20.02.1898 г. (ст. ст.), т.е. малко повече от месец след раждането на княгиня Евдокия (5/17.01.1898). В случая заслужава внимание трансформирането от Евдокия в Кина и паралелното използване в официални документи и в родовата памет на двете форми. В последствие името е *подновено* само като *Кина*.

Името на княгиня Надежда също влиза в обращение. Първата регистрирана е Надежда Андреева Бояджиева, родена през 1902, три години след раждането на принцесата. Много по-късно името е дадено на още 9 момичета, родени съответно през 1931 г., 1932 г. (три случая), 1933 г., 1934 г., 1935 г. (два случая) и 1936 г. Тези данни подсказват, че през 1930-те години това име е било на мода. Освен това, при хронологично втория и третия от случаите става дума за братовчедки – дъщери на брат и сестра – и вероятно са кръстени на общата им баба Неда. Бабите на четири от другите момичета също носят името *Неда*.¹⁵ По този начин частично е следвана традицията на кръщаване на родителите на бащата и майката, но вместо директното използване на името на прародителката е предпочетено „модното“ *Надежда*.

Към случаите, които илюстрират тази модерна практика за включване на династични имена в местната антропонимия, може да се добави и Александър Иванов Колев (р. 1885), който вероятно е бил кръстен на княз Александър I (1879 – 1886).

¹⁰ Пето дете от общо 10, първо момче.

¹¹ Седмо дете от общо 13, пето момче.

¹² Второ дете от общо 4, първо момче, но вероятно преди тези деца, които са отразени в регистъра, семейството е имало и други.

¹³ Николай Ковачев различава *именен фонд* и *именен състав*, като фондът е определен с „общонародно разпространение и значителна честотност“ [Ковачев, Н. 1987, с. 14]. Тук използвам термина само в местния контекст, без да отчитам количествените характеристики.

¹⁴ Без тези четири случая датите на раждане, определили името на новороденото, се разполагат на 1-и, 7-и, 10-и и 15-и май в годините преди преминаването към Григорианския календар и на 23-и, 24-и и 25-и май след календарната реформа. Това е най-широкият диапазон за календарно обусловен антропоним, регистриран в селото, което подсказва особеното отношение към името Кирил.

¹⁵ В съседното село Сеслав, чието българско население основно се състои от преселници от Черешово и техни потомци, две от братовчедките по вуйчовци на една от черешовските *Надежди* също са кръстени Надежда (р. 1936 и 1938 г.). Единствено най-големият вуйчо е нарекол своята първородна дъщеря Неда (р. 1924). Тоест, на една и също баба са именувани 4 внучки, от които само първородната е наследила оригиналната форма на името, а чрез останалите името на бабата е подновено чрез модното за 30-е години на XX в. име на княгинята. Че е било модно по онова време, говори и фактът, че една от снахите в Черешово, родом от с. Стамболово през 1939 г., също е Надежда.

3.3. Трансформация на името.

Основният резултат от проучването е идентифицирането на три случая на подновяване чрез трансформация на оригиналната форма на антропонима. И трите примера се отнасят за женски имена.

Случаят Арма (документирана и като *Харма*). Първата предполагаема носителка на името е неизвестна от регистрите съпруга на един Васил. Съпружеската двойка вероятно е от колиби Миневци, Габровско. Техни известни деца са Дойно (поч. 1895), Руси (спом. 1872 г.), Гана (ок. 1826–1906) и Христо (ок. 1831–1905). Установени са общо 10 (7 момчета и 3 момичета) оцелели потомци на Дойно, Гана и Христо в следващо поколение. От трите внучки на първата предполагаема Арма, две са кръстени със същото име – първородните дъщери на Дойно и на Гана. Допълнителен щрих към картината е, че съпругът на Гана – Колю Минчев Хрътков (ок. 1827–1907) е дошъл *заврян зет*. С този му статут може да се обясни и назоваването на неговата дъщеря с името на тъща му¹⁶, а не на майка му¹⁷. Дори двете първи братовчедки, носещи името Арма да не са наследили името си от предполагаемата Арма, с техните потомци моделът на трансформация вече е документално подплатен. И четирите известни деца на Арма Дойнова (ок. 1843–1903) имат дъщери с името Анна, раждани между 1887 и 1914 г.. Тоест, внучките, които са кръстени на баба си Арма, вече са с променена форма на личното име. Същевременно са установени 9 деца на Арма Колева (ок. 1853–1919),¹⁸ от които са документирани 6 внучки, една от които е Анна, но няма Арма. Тоест, и по тази линия се наблюдава същата трансформация в именната форма.

Следващата генеалогична линия на това име в Черешово тръгва от Арма/Ана Георгиева Коева (ок. 1860–1916).¹⁹ Не успях да установя родство по кръв или кумство с горепосочените родствени линии, за това приемам, че става дума за линидж, независим от горния. Първата съпруга на баща ѝ обаче е съобщена от събеседници като Ана, без да е ясно от кой род е и дали е била майка на Арма или не. Допускам, че следвайки традиционния модел да се кръщават деца от втори брак на починалата първа съпруга, Арма е била кръстена на Ана, а най-вероятно името на тази Ана, оригинално да е било също Арма. Обстоятелството на паралелното съществуване в паметта на информаторите на двете имени форми е, макар и несигурно, все пак някакво доказателство за възприемането на двете имена като *стар* и *нов* вариант на едно и също име. Три от децата на Арма Георгиева имат дъщери, и две от тях са наречени Анна/Ана – отново на въпросната баба. Освен това, същата Арма Георгиева през 1888 г. е била кръстница на момиче, наречено Анна.

Трета носителка на това име, за която не бе открито родство с вече споменатите, е една от дъщерите на Андрей Иванов Дамянов, родена през 1887 г. като Арма и починала през 1962 г. като Ана.²⁰ Нейното име не е подновено чрез внучка, но самата промяна в него от раждането до смъртта на носителката му е показателна.

Цитираните примери по-горе недвусмислено доказват, че в края на XIX – началото на XX в. специфичното име *Арма* постепенно е изместено от общоразпространеното *Анна/Ана*.

Случаят Уба/Хуба. Друго име, което изпъква в генеалогията на селото, е Уба или Хуба. С него също са свързани най-малко три родови линии. Първата произхожда от Уба, съпруга на Стоян Колев Златаров от колиби Златари, Габровско, основател на рода Златарови. Семейната

¹⁶ Името на тъща му – спомената в началото Арма – е реконструирано на базата на съществуващия модел за наследяване (обновяване) на личното име. Тоест, след като 2 от известните 3 внучки носят това име, много вероятно да са били кръстени на една и съща баба.

¹⁷ Името на майка му не е известно, но вероятността да се е казвала Арма е минимална.

¹⁸ Формата *Харма* е документирана именно за Арма Колева в брачното свидетелство на дъщеря ѝ Неда [Граждански регистър, 6, 1898, №1].

¹⁹ В генеаложкото интервю е съобщена като Арма, в регистъра на ражданията като кръстница е записана също Арма, но в регистъра на умираанията е Ана [Църковен регистър, 1А, 1888, № 19; 5, 1916, №22].

²⁰ Трансформацията на името ѝ е регистрирана още през 1906 г. при раждането на дъщеря ѝ Деша [Църковен регистър, 3, 1906, №71].

двойка е родена около 1780 г., ако се съди по раждането на децата им. Със сигурност е известна една внучка на Уба, но тя носи името Ирина. Затова пък първите двама от четиримата ѝ внуци кръщават вторите си дъщери с името Уба. Първата от тях умира в детска възраст, втората (р. 1873) оставя потомство от двама сина. От единия от тях има общо три внуци (другият син е баща само на момчета), като едната е кръстена на баба си Уба, но с името *Люба* (р. 1941).

Следващата линия тръгва от Уба Стойчева (ок. 1837–1911), съпруга на Тодор Тончев Каролев от колиби Карали, Габровско. Четири от петте ѝ деца, които са оставили потомство, са нарекли една от дъщерите си с нейното име. Първата наследничка на името по тази линия – Уба/Хуба/Люба Дончева Радославова (1889–1964)²¹ има две внуци, наречени Люба (родени съответно през 1934 и 1940 г.). Втората е Уба/Хуба Станева (р. 1897),²² но никоя от двете ѝ внуци не е кръстена на нея. Не се откриха данни дали Уба Тотева (р. 1904) и Уба Петрова (р. 1906) са имали внуци, за да се установи евентуално подновяване на името.

Третата линия започва с Уба Велкова Стоянова от рода Грънчарови (ок. 1848–1914),²³ омъжена за Милчо Стоянов Кабакчиев (ок. 1848–1922). На нейно име са кръстени внучките ѝ от синове: Уба Иванова (1898–1901) и Люба Стоянова (1907–1908), и от дъщери: Люба Добрева (1905–1907), Уба/Люба Димитрова (1909–1910)²⁴ и Люба Иванова (р. 1923).

Възможна четвърта линия се подсказва от факта, че Уба Савчева (р. 1893), Люба Райкова (1909–1910) и Уба (в генеаложкото интервю – Люба) Начева (р. 1915) са братовчедки – дъщери на двама братя и една сестра – и очевидно са кръстени на една и съща прародителка, но нейното име не е засвидетелствано нито в документален извор, нито в родовата памет.

Още една – пета – линия е свързана с Уба Пенева (р. 1896), която е именувана на кръстницата си Уба Колева (последната не успях да идентифицирам в родовите схеми). Тя е починала без да остави потомство, но племенницата ѝ по брат – Люба Иванова Пенева (р. 1915) вероятно е наречена на нея.

Тези примери доказват, че в именния фонд на Черешово в началото на XX в. традиционното *Уба* е трансформирано в модерното *Люба*.

Случаят Бърна. Това е трето старо име, което е било подновено променено. Става дума само за една родова линия в селото, която започва с Бърна Великова, родена в началото на XIX в., съпруга на Савчо Велков от колиби Кметовци, Габровско. Името е известно единствено от регистрите и не беше съобщено в генеаложките интервюта, т.е. то остава неизвестно за днешните черешовчани. От петте ѝ деца, четири имат дъщери с името Бона. Това би трябвало да означава, че още при първото поколение на наследяване на името първообразът е променен. Оттам насетне името е подновявано във вариант *Бона* или *Бонка* в потомството на две от внуците на Бърна. Чрез Бона Иванова (р. 1879) то е продължено с четири внуци, три от които наречени *Бона*, родени съответно през 1920 г., 1926 г. и 1931 г. и една *Бонка* (р. 1938), както и чрез племенница от един от братята ѝ, родена през 1902 година. На Бона Колева (1895–1922) пък е кръстена едната от двете ѝ внуци – Бонка Дянкова (р. 1939), както и племенница от брат ѝ. Като цяло проследяването на линиите на всички жени с името *Бона* и *Бонка* в селото водят до Бърна.

Все пак оригиналната форма на името прозира в родовия прякор *Бърнетата* и официалното фамилно име *Бърневи* на потомците на първородния внук на Бърна. В родовата памет обаче не е запазена тази връзка и се дава друго обяснение за възникването на прякора и съответно – на фамилното име. Събеседник разказа следната версия: неговият праядо Петър Велков (ок.

²¹ В генеаложкото интервю е Уба, в църковния регистър на ражданията е Хуба [Църковен регистър, 1А, 1889, №36], а в регистъра на умираанията – Люба [Църковен регистър, 7, 1964, №4].

²² В акта за раждане е Уба, а в църковния регистър на ражданията е Хуба [Църковен регистър, 2А, 1897, №35].

²³ Съществува голяма вероятност Грънчарови да са разклонение на Златарови. В такъв случай ще излезе, че Уба Велкова е внучка на първата спомената тук Уба, и трябва да се разглежда в първата линия.

²⁴ В акта за раждане е Уба, а в църковния регистър на умираанията е записана като Люба [Църковен регистър, 5, 1910, №8].

1867–1923), когато се вършела някаква работа, все препирал и подканял: „Бърже! Бърже!“²⁵. От това му излязъл прякор *Петър Бърнето*, а потомците му били наречени *Бърнетата*. Тук е мястото да се подчертае, че остава открит проблемът за основанието, на което от личното женско име е образувано фамилното име. Освен това, само потомците на споменатия Петър са носили фамилията, докато останалите наследници на прародителката не са свързани с този *матроним*.

Този случай показва, че старинното име *Бърна* още в последната четвърт на XIX в. е заменено с новото за селото *Бона*. Освен това, макар фамилната форма *Бърневи* най-вероятно да е производна от антропонима, не е запазен спомен за такъв произход, а е обяснена чрез народна етимология.

В допълнение към основните три примера смятам, че е подходящо да се обърне внимание и на два специфични случая на цялостно прекъсване на наследяване на името. В родословните схеми се срещат още няколко старинни имена, които обаче остават неподновени дори и след трансформация. Тук споменавам две от тях. Първото е *Кояна*. Така се е казвала съпругата на Пенчо Денев Бояджиев, родена ок. 1848 г. и вероятно починала преди 1875 г., когато мъжът ѝ се оженил повторно.²⁵ Оставила един син, роден през 1874 г., който имал 5 деца, едното от които – дъщеря, но не е кръстено на споменатата баба. Паметта за тази жена е съхранена единствено в регистъра и отсъства от генеалогичния дискурс на селото.

Другото име е *Войка*. Неговата носителка е родена е приблизително по същото време както и Кояна – ок. 1849 г., живее дълго (до 1934 г.) и има осем деца, 5 от които оставят потомство, но нито една от общо 11-те внучки не носи нейното име. Може да се допусне, че едната от тях – Велика (1914 – 1916) – все пак е била кръстена на баба си, но съвпадението на първата буква в случая не е достатъчно за изразяване на по-категорично твърдение. Независимо, че името ѝ не е продължено, паметта за Войка е запазена (присъства в генеалогичното знание на селото) и е фиксирана – макар и неофициализирано – като фамилно име, защото целият род е известен с прякора *Воеци/Оеци*. В своята книга с историите на Черешово Любка Генчева помества и списък с прякори на черешовчани. Под №15 в него е Нено Войкиня с обяснението – „майка му остава вдовица, а синът ѝ носи презимето на майка си“ [Генчева, Л. 2018, с. 74]. Този Нено е роден през 1911 г., а баща му Андрей Ненов Андреев умира през 1916 г. Родовата схема показва, че майката на Андрей е Войка, а не съпругата му, т.е. наистина майката на Нено остава млада вдовица, но родовият прякор не идва от нея, както съобщава изследователката, а от баба му по бащина линия.

След като всички примери на подобен тип трансформации или прекъсване на обновяването се отнасят до женски имена, би било подходящо да се посочи антропонимичния контекст в черешовските семейства на границата между XIX и XX век. Предвид обстоятелството, че най-старият запазен регистър на ражданията в селото е от 1886 г., изглежда методоложки обосновано да бъде направен честотен анализ на дадените имена на момичета в последните 15 години от XIX и първите 15 на XX век. Освен че изворовата база предполага този по-скоро формален, отколкото съдържателен принцип, все пак с включването на България в Първата световна война и измененията, настъпили в живота и културата на българското население след нея, привнасят и съдържателни основания за хронологичните рамки.

²⁵ Биографичните данни за Кояна са оскъдни и противоречиви. Известна е от брачното свидетелство на сина ѝ Димитър (р. 6.02.1874) от 1.02.1898 г. при венчавката му с вече споменатата дъщеря на Арма Колева, където е посочено, че е на 50 години [Граждански регистър, 6, 1898, №1]. Същата година (на 30 ноември) се омъжила сестрата на Димитър – Анна (р. 10.02.1879), но като майка на невестата е отбелязана не Кояна, а Нада, на 47 години. При венчавката на брата на Димитър – Андрей (р. 28.11.1876) през 1902 г., майката на младоженеца е Неда, на 58 г. Допускам, че Нада и Неда са една и съща личност и става дума за техническа грешка, но е ясно, че Димитър и Анна (както вероятно и следващите деца от бащата Пенчо Бояджиев) не са деца на Кояна. Това означава, че или Пенчо и Кояна са се развели почти веднага след раждането на Димитър, което би било странно, или Кояна е починала при- или скоро след раждането, а в брачното свидетелство на сина ѝ писарят е нанесъл името на рождената майка на младоженеца и годините на втората му майка.

От 1886 г. до 1900 г. регистрите посочват ражданията на 235 момичета, на които са дадени общо 49 имена. Най-разпространени сред тях са: Мария (24 именування), Рада (20), Неда (18), Ивана/Иванка (14), Цана (14), Пена (12), Тодора (11), Деша (10), Велика/Величка (8). В следващите 15 години (1901 – 1915) са регистрирани 302 новородени момичета и общо 53 имена. Класацията остава сравнително устойчива: Мария (29), Рада/Радка (28), Ивана/Иванка (25), Цана (24), Пена (15), Тодора/Тодорка (12), Дона (11) и Неда (11).

Като се има предвид цитираният антропонимен контекст може да се отбележи, че изследваните случаи на трансформация в местната именна система засягат основно част от специфичните женски имена, а не най-разпространените.

4. Научна дискусия

Основната теза на изследването е следната. В именния фонд на проученото село наред със спазването на установения при българите традиционен модел на именуване в края на XIX и началото на XX в. настъпват трансформации, които отчетливо се проследяват в две направления. От една страна, в местната антропонимия се въвеждат нови лични имена – тези от владетелското семейство – *Борис*, *Евдокия*, *Надежда*. Името *Кирил* също е българско династично, но е получило разпространение в местната именна система от по-рано във връзка с възродения култ към светите равноапостоли Кирил и Методий. От тези имена най-голяма популярност придобива *Надежда*, за което може да се каже, че е било модно за 30-те години на XX век. От друга страна, независимо от сравнително устойчивия характер на местната лична антропонимия, три специфични, и то женски, имена са били изоставени и са били заменени с нови, като трансформацията е засегнала всички родови линии, в които са се срещали въпросните имена. Още в последната четвърт на XIX в. *Бърна* е трансформирано в *Бона*; в края на XIX и началото на XX в. *Арма* е подновено като *Анна/Ана*; близо едно поколение по-късно, започвайки от началото на XX в., *Уба* е заменено с *Люба*. Други две женски имена (*Кояна* и *Войка*) не са подновени дори с променена форма поради социо-биологични причини, но така или иначе, те са били редки (единични) в местния именен фонд. Освен това, чрез самото регистриране на населението имената стават известни и в (предполагаема) книжовна форма: *Арма* – *Харма* и *Уба* – *Хуба*.

Сравнение с литературата

Даването на лично име на новородено дете в с. Черешово от края на XIX – началото на XX в. не се отличава от характерния за българите модел, описан в труда на Евгения Кръстева-Благоева, където са открити трите основни вида традиционни номинационни практики (на кръстник, на дядото и бабата, ни светец), както и извънредните случаи на именуване (на починал баща, на починала съпруга на бащата, приоритет на дядото и бабата по майчина линия, когато бащата е заврял зет) [Кръстева-Благоева, Е. 1999, с. 58–77 и 84–86]. Изследователката дава и „най-често срещаният ред“ за кръщаване на децата, от който се вижда, че имената на кръстниците са след тези на близките роднини [Кръстева-Благоева, Е. 1999, с. 67]. В Черешово също се установи второстепенната роля на кръстника / кръстницата.²⁶

²⁶ Освен поредността на даване на имената, като допълнителни доказателства за намаляването ролята на кръстника при номинационните практики мога да посоча примерите със Станю-Минчо и Димо Тотев Кръстника. В първия случай в църковния регистър момче (р. 1930 г.) е записано като Минчо на името на кръстника, но впоследствие носи името Станю, включително официално. Наративът зад това противоречие обяснява, че въпреки че бащата на детето уговорил с кръстника да каже при ритуала името на дядото, той съобщил своето име. Бащата се скарал с кръстника и независимо от свършения факт на кръщението, детето било наречено на дядо си. Вторият случай се отнася до прякора на споменатия мъж – той живеел в близост до църквата и поради тази причина бил канен да бъде кръстник при извършването на светото кръщение, без да е бил такъв по смисъла на традицията. Тоест, вместо наследствен кум / кръстник социалната и най-вече – обредната роля е поета от нещо като професионалист.

Изследваният хронологички отрязък е предопределен от началото на църковното и общинското / държавното регистриране на имената. Този процес маркира обстоятелството, че след възстановяването на българската държавност личното име става обект на правна регулация от страна на български административни органи. По този начин чрез името институциите на модерната държава, както се изразява Ивайло Дичев, запомнят човека и го „фиксира в една точка“ [Дичев, И. 1999, с. 120–121, бел. 44]. В тази връзка Румен Петков отбелязва, че „българският законодател системно се намесва в наименуването на българите“ [Петков, Р. 2016, с. 79]. Това намира отражение в иновативното именуване в с. Черешово, а вероятно е в основата и на описаните тук случаи на трансформиране на имената (вж. по-нататък обясненията).

Заедно с традиционните практики и административната регулация е налице (още от Възраждането) възникването на нови имена, „които отразяват политически, литературни и др. влияния“ [Илчев, С. 1969, с. 10]. Като цяло модерната българска именна система е отворена и върху нея влияят „извънезикови фактори, народни традиции, обичаи, вярвания в магическата роля на имената, идейно-естетически схващания на родителите, личните вкусове и предпочитания“ [Ковачев, Н. 1994 б, с. 36]. Още Йордан Заимов забелязва „творческия поглед“ на българина към значението и формата на името и „извънредното“ разнообразие на българските лични имена [Заимов, Йл 1988, с. 7]. Тези изводи са потвърдени и от Ирина Седакова. Като външен наблюдател тя откроява следните характеристики на българската антропонимия: многочисленост, в резултат на езикови и културни взаимодействия; вариативност, в следствие на адаптиране на чужди имена, производни умалителни, трансформации и модификации, при което различните варианти на едно име могат да бъдат самостоятелни (включително официални) и равнопоставени; съответствие между мъжките и женските имена; следване на определени (вкл. традиционни) принципи при избор на име, в т. ч. *подновяването* на името; наличие на съпровождащи наративи относно избора и значението на името; съчетаване на традиционни с индивидуални възгледи относно имените дни [Седакова, И. 2022, с. 87–90, 94]. По този начин българската антропонимия е отворена и постоянно запълваща се система, в която на всяко име се придава особено значение, а зад избора му стои наратив [Седакова, И. 2015, с. 239], като резултат от смесване на семейна традиция и личностно осмисляне [Седакова, И. 2017, с. 45]. В крайна сметка след този модерен етап, в края на XX и началото на XXI в. в общобългарски контекст са наблюдава тенденцията част от имената да се възстановяват напълно, други да са модернизирани варианти на първоначалните имена и съвсем малка част – нови имена [Ангелова-Атанасова, М. 1994, с. 147].

Тук заслужава да се отбележи отразяването на коментираните в настоящата статия именни форми в основните публикации (най-вече – речници), интересувачи се от българските лични имена. *Арма* е включено при Стефан Илчев²⁷, като е отбелязано, че е „старо и рядко“ с етимология от гръцки *χαρμα* – ‘радост’ [Илчев, С. 1969, с. 53], но липсва при Заимов и Ковачев;²⁸ *Бърна*, ‘устна’ – за дете с големи, характерни и хубави устни, XVII в. [Заимов, Й. 1988, с. 41], пожелателно ‘да бъде с изразителни бърни, устни’ [Ковачев, Н. 1987, с. 56], [Илчев, С. 1969, с. 97]; *Войка*, XVI в. [Заимов, Й. 1988, с. 55], [Илчев, С. 1969, с. 115; Ковачев, Н. 1987, с. 66]; *Кояна* [Заимов, Й. 1988, с. 127; Илчев, С. 1969, с. 274], при Ковачев го няма, но – *Коянка*, „умалително от *Кояна*“ [Ковачев, Н. 1987, с. 114]; *Уба* „от Хуба с изпадане на х“ [Илчев, С. 1969, с. 503], отсъства при Заимов и Ковачев; *Хуба*, XVIII в. [Заимов, Й. 1988, с. 235], „съкратено от Хубавена... Модернизират го на *Люба*“ [Илчев, С. 1969, с. 523], от *хуба(ва)* [Ковачев, Н. 1987, с. 186]; предполагаемата форма *Харна*, както и *Харма* не се срещат и в трите речника. От особено значение за настоящото изследване е фактът, че в труда на Илчев е регистрирана трансформацията *Уба-Хуба-Люба*. Същият автор обяснява името *Надежда* чрез превод от гръцки на *Елтида* [Илчев, С. 1969, с. 15], което не е случай за Черешово, защото въвеждането

²⁷ В речника на Илчев са посочени и селища, в които е регистрирано съответното име, но с оглед на целите и ограниченията на настоящия текст тези данни не са включени.

²⁸ Речникът на Ковачев е базиран на регистрите на ражданията в околийските градове в периода 1901 – 1970 г. и няма как да обхваща всички именни форми.

му в местния именен фонд се е случило след като антропонимът е придобил известна гражданственост вследствие на използването му във владетелското семейство. От своя страна Седакова посочва, че „в първите десетилетия на XX в. било много популярно“ името на княгиня *Евдокия* [Седакова, И. 2023, с. 21]. По отношение на друго от дискутираните имена – *Кирил* – Кръстева-Благоева уточнява, че като светец нечудотворец Кирил остава непопулярен в народна среда [Кръстева-Благоева, Е. 1999, с. 72], позовавайки се на изследване на Валентина Измирлиева и Петко Иванов [Измирлиева, В., Иванов, П. 1991, с. 5]. Всъщност в проученото село това име след *Мария* и *Йордан* е най-даваното от календарните, което обстоятелство подсказва, че става дума за светски, нецърковни предпоставки за разпространението му. Като цяло включването на имена от българския владетелски дом в местната антропонимия и популярността през 30-те години на XX в. в с. Черешово на името Надежда нямат връзка с отбелязаното в литературата, че през споменатото десетилетие често наричали извънбрачните деца – „момчетата на името на царя – Борис, а момичетата – Евдокия или Надежда“ [Кръстева-Благоева, Е. 1999, с. 100].

Най-важните теоретични изводи в етнографската литература с оглед на настоящото изследване са свързани с подновяването на името. Задължението на родителите да дават на децата си имената на своите родители е следване на естествения ред и е императив – името е предопределено, то „*върви по наследство*“, не е избор, и осигурява приемственост и на личността и на рода [Кръстева-Благоева, Е. 1999, с. 56–58, 63–67].

Изглежда, че номинационната практика на *подновяването*, *повдигането* на името поставя българската в близост до гръцката традиция. В изследването върху гръцката именна система и договарянето на идентичността, Майкъл Херцфелд обръща внимание на приемствеността и повторемостта на антропонимите, връзката (включително – метафорична) между техните носители и „възкресяването“ на предците чрез именуването. Последното означава, че хората, на които има кръстени потомци могат да умрат в мир [Herzfeld, M. 1982, p. 289, 292]. Самото *възкресяване* се смята за свещен дълг на родителите [Vernier, B. 1984, p. 40]. Дейвид Сътън добавя, че чрез подновяването се осигурява връзка с далечните прадеди, основана на разбирането за последователното повтаряне на имената. От друга страна, то изразява директната връзка със- и пази паметта за дядото или бабата, на който/която е кръстено детето, а не въобще спомена за предците от предишните поколения [Sutton, D. 1997, p. 422, 423].

Тези теоретични обобщения водят и до разбирането, че задължителното именуване на предците поколение след поколение е следване на естествен порядък, на ритъм. В тази връзка си позволявам да допълня с извода на Жан-Клод Шмит, че „всеки личен ритъм препраща към други социални ритми, които се съчетават и налагат принудата си“, с което се установява, че „ритъмът е мястото на властта“ [Шмит, Ж.-К. 2019, с. 23]. Това твърдение се основава на *фантазма* на Роланд Барт от „Как да живеем заедно“ за *идиоритмията* през *дисритмията* и *хетероритмията* [Barthes, R. 2002, p. 40].

Обяснения

Навлизането на лични имена от владетелското семейство са настъпили под въздействието на обществената конюнктура и са израз на нов аспект от идентичността. Кръщаването с династични имена е индикатор за отъждествяване с българската държавност, но и възможност за демонстриране на социална значимост. Все пак, с изключение на *Кирил* и *Надежда*, разпространението на „царските“ имена е по-скоро ограничено. За навлизането на *Кирил* в местния именен фонд може да се предположи, че водеща е била календарната практика – от календарните този антропоним е сред най-популярните в Черешово, но фактът, че става дума за име от владетелския дом, заедно с навлизането на светската празничност, посветена на славянските просветители, е бил катализатор за добиването на гражданственост сред локалната общност. От своя страна, като основни предпоставки *Надежда* да бъде модно име в Черешово (и не само) могат да бъдат посочени разбираемостта му значение и възможността чрез него да се обновява традиционното и едно от най-разпространените местни женски имена – *Неда*. Възможно е някакъв друг, външен фактор да е повлиял това да се случи точно през 30-те години на XX век.

Външно въздействие при номинационната практика с династично име се наблюдава в случая, при който първоначално детето е регистрирано като *Русин*, а впоследствие името е задраскано и над него е записано *Борис*. Логично е да се предположи, че около втория рожден ден на наследника на българския трон, споменатите по-горе три момчета, едното от които е този Русин/Борис, са били наречени на неговото име поради действието на външни обстоятелства. Засега не мога да се наема да определя какво е събитието, довело две години след раждането на княз Борис Търновски в село Черешово в рамките на седмица с името на престолонаследника да бъдат кръстени три деца. Но по отношение на последния случай, след като поправката е направена и в гражданския и в църковния регистър – т.е. детето вече е било кръстено – изглежда по-вероятно причината да е била извън Църквата. Не става дума за допускане на техническа грешка, защото в същото семейство след две години и девет месеца се ражда момче, наречено Русин. Тоест, това име е било предвидено да се даде на син в семейството и вероятно то е избор на кръстника, доколкото дядовците на новороденото са Петър и Венко.²⁹

Колкото до тоталното отпадане на споменатите в изложението лични имена от местната именна система и трансформирането им в нови за селото антропоними, би могло да се каже, че, на първо място, в изследвания период женската лична антропонимия е по-податлива на изменения. Тоест, в условията на мъжко господство изглежда е било по-лесно да се променят женските имена, отколкото мъжките. Какво обаче е породило необходимостта от такава цялостна промяна? Факт е, че са трансформирани няколко специфични и по-рядко разпространени, включително и в разглеждания хронологички отрязък, имена. Ще си позволя да предположа, че влияние върху процеса е имало самото писмено отразяване на гражданското състояние. Тоест, с необходимостта от регистриране на личните имена вероятно са възникнали въпроси от рода на: как се пише това? и въобще – що за име е това? В известна степен женските имена са били обект на записване в по-късен период, доколкото османската администрация е водила статистика основно на мъжете. Освен това самото табуизиране особено на женските имена и назоваването им по личното име на съпруга (от вида *Иванца*, *Великойца* и пр.) би могло да повлияе при книжовното нормиране на редките антропоними, които не са от християнския фонд (за които съществува известна писмена форма). В този смисъл дублирането на вариантите *Арма* – *Харма* и *Уба* – *Хуба* в регистрите би могло да бъде разглеждано като *аномалия* по смисъла на инструментариума на микроисторията, посочен във въведението. В традиционния местен говор звукът „х“ не се произнася³⁰ и това вероятно се отразявало ретроспективно при изписването на антропонимите. По този начин, независимо че местните произнасяли *Ристо*, името било регистрирало в книжовната си форма *Христо*.³¹ Освен това, писарите към общинската администрация, както и свещениците, които са водили съответно гражданския и църковния регистри, често са били от другаде и това допълнително помагало за литературизирането на формите на специфичните имена.³² С други думи, *Харма* и *Хуба* са били междинни и неуспешни опити от страна на бюрократичната власт да нормализира местното произношение.

²⁹ Поради ограниченото време за заснемане на регистъра, с което разполагах, в някои от томовете, в които формулярът заема две страници, се ограничих да снимам само четните, където са основните данни, пропускайки нечетните, където е графата за името на кръстника. Всъщност само името на кръстника не е достатъчно, за да се провери това предположение, защото в традиционната практика не е задължително кръстникът да именува на себе си – може да даде име от своето семейство. В този смисъл е необходима пълна идентификация на личността в местната генеалогия, за да се обосноват сигурни твърдения.

³⁰ Свидетелствам, че приблизително докъм 90-те години на XX в. съм чувал на местен терен в речта на поколението, родено през 20-те години на XX в., основно формите *суво*, вместо *сухо*, *ляп* – вместо *хляб*, като тези фонетични характеристики се отнасяха и до имената: *Ристо* – *Христо*, *Ристана* – *Христана*.

³¹ Все пак има и случаи, когато регистратори са вписвали името, без да му придават книжовна форма – например *Ристана* вместо *Христана* [Църковен регистър, 3, 1899, №52; 1907, №1].

³² Примери за опит за налагане на книжовна норма са случаите с *Яким* и *Йоаким* и съответно – *Якима* и *Йоакима* [Църковен регистър, 2А, 1896, №56; 3, 1902, №70], но в крайна сметка те са инцидентни и неуспешни. И при двата литературните варианти изглежда са останали само *на хартия* и впоследствие не са използвани, като по този начин и на официално равнище са се запазили *народните* форми. Тук е уместно

Междинни са не защото са някакъв целенасочен етап от процеса на налагане на книжовна форма, а защото са дублирани / последвани от *Анна* и *Люба*. Неуспешни са заради същото обстоятелство – явно реконструирани от длъжностните лица книжовни варианти не са получили т.нар. гражданственост, след като се появяват и налагат вторите „предложения“. Ако в единия вариант нормализацията е била основана на запазване на предполагаемото значение на изконните форми на имената чрез *харма* – ‘радост’ (или *харна* – ‘добра’) и *хуба* – ‘хубава’, то при другата парадигма смисълът е бил изоставен за сметка на избора на близки по звучене и същевременно в известна степен общоприето звучащите *Анна* и *Люба*. Вероятно подобна е била и схемата с трансформацията на *Бърна* в *Бона*. Тя е предхождала горните две промени и за нейното осъществяване е възможно основна роля да е имало значението (от *бърна* – ‘устна’), което е загубило евентуалния си апотропеен смисъл.

Две от народните имена в селото не са били подновени. Логичното обяснение за прекъсване на подновяването на *Кояна*, ако това е било името, а не е грешка в документа, е свързано с обстоятелството, че синът не е имал спомен за рождената си майка или не е искал да си спомня за нея. В случая с *Войка* не успях да стигна до убедително обяснение за отпадането на името в следващите поколения, освен предположението, че е възможно да има връзка с наложилия се родов прякор *Воеци*. Тези два допълнителни примера показват, че специфични имена могат да останат неподновени, било то поради физическа невъзможност за това, било поради друга причина, която би могла да бъде свързана с факта, че отново поради екстремни обстоятелства личното име е в основата на родовия прякор.

В крайна сметка и двете тенденции – иновативното именуване и трансформираното подновяване – могат да бъдат обяснени с външно / бюрократично властово влияние върху антропонимията. По този начин трансформацията е резултат и илюстрира един етап от историческия развой на българската именна система, при която е налице съчетаването на традиционния ритъм на именуване (родовото / семейното) с модерния ритъм на статистиката, книжовната норма и събитията във владетелския дом (общественото / държавното). Впоследствие, както отбелязват цитираните по-горе изследователи, тя ще се оформи в своя съвременен вид и с увеличаването ролята на индивидуалното / личностното и въобще – на личния избор, който е извън тези ритми.

Тук е мястото да се споменат и някои **методоложки ограничения**, свързани с изворовата база, анализа на данните и изграждането на текста. Заедно с описаните трансформации в процеса на изследването бяха установени и други номинационни практики, както по отношение на личната антропонимия, така и на фамилните прякори и имена. Те не могат да бъдат представени в рамките на една статия, с което да се придобие цялостна представа за местната именна система. Същевременно обясненията на сценариите за трансформациите са основно резултат от мисловни експерименти и докато не бъдат установени категорични доказателства от валидни извори, които да ги подкрепят, остават, макар и логични, само като предположения.

Заклучение

Представеното проучване чрез конкретни примери от едно *малко място* илюстрира някои аспекти на промяна в *голямата тема* на българската именна система от края на XIX и началото на XX век. Паралелно с поддържането на традиционните номинационни практики, в които най-значимото отклонение е намаляването на ритуалната и социалната роля на кръстника, се наблюдават две насоки на модернизация на антропонимията. Едната е свързана с въвеждането в местния именен фонд на нови имена, принадлежащи на членове на българския владетелски дом. Другата е по-малко изследваната за въпросния времеви отрязък трансформация на името при подновяването му в следващите поколения, изразяваща се в подмяна на изходната форма. Тези процеси отразяват промените в традиционния ритъм на именуване, и най-вероятно са провокирани от въвеждането на задължителната регистрация на населението и необходимост-

да се добави, че за черешовската реч разговорната форма дори не е *Яким* / *Якима*, а *Киньо* / *Кина*. Например Надежда Якимова се представяше като *Надка Кинева*.

та от книжовна нормализация на някои специфични народни имена. По този начин се установява, от една страна, *мека* държавна намеса в семейния свят на индивида, а, от друга страна, се фиксира промени в отношението към паметта, идентичността и наследството.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES:

Архивни извори / Archive sources

Църковен регистър – Регистри при църквата „Успение на св. Богородица“, с. Черешово, 7 книги [Номерацията е моя]:

1.А. Регистър за ражданията и кръщенетата, 16.03.1886 – 6.10.1891, и 1Б. Регистър на умираанията, 10.01.1892 – 22.12.1896.

2.А. Регистър за ражданията и кръщенетата, 14.03.1892 – 29.11.1898 (добавени 1-22.05.1921), 2Б. Регистър на венчавките, 8.01.1897 – 1.12.1898, и 2В. Регистър на умираанията, 1.01.1897 – 16.12.1898.

3. Регистър за ражданията и кръщенетата, 6.01.1899 – 17.04.1921.

4. Регистър за ражданията и кръщенетата, 1.05.1921 – 26.04.1931.

5. Регистър за умираанията, 6.01.1899 – 12.07.1921.

6. Регистър за умираанията, 9.08.1921 – 25.12.1945.

7. Регистър за умираанията, 21.01.1946 – 4.03.1982.

Граждански регистър – Регистри за раждане, женитба и смърт, съхранявани във Фонд 27К: Селско общинско управление село Черешово 1878 – 1944, инвентарен опис №2, на Държавен архив – Разград, архивни единици:

1. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1893, брой листа 53.

2. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1893, брой листа 8.

3. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1895, брой листа 52.

4. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1896, брой листа 62.

5. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1897, брой листа 59.

6. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1898, брой листа 60.

7. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1899, брой листа 67.

8. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1900, брой листа 61.

9. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1901, брой листа 77.

10. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1902, брой листа 103.

11. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1909, брой листа 51.

12. Регистър за раждане, женитба и смърт на с. Черешово за 1910, брой листа 69.

Публикации / Publications

Ангелова-Атанасова, М. 1994 – Мария Ангелова-Атанасова. Опит за изследване на психо- и социалингвистичните причини за промените в личноименната ни система. – СПБО, (1994) Том 2, 147–152. [Mariya Angelova-Atanasova. Opit za izsledvane na psiho- i sotsialingvistichnite prichini za promenite v lichnoimennata ni sistema. – SPBO, (1994) Tom 2, 147–152]. < <https://journals.uni-vt.bg/onom/bul/vol2/iss1/art16>, достъпен: ноември 2023.

Ангелова-Атанасова, М. 2001 – Мария Ангелова-Атанасова. Личните имена у българите (1981–1990). Състояние и проблеми на съвременните български лични имена. Велико Търново: Университетско издателство „Св. Св. Кирил и Методий“, 2001. [Mariya Angelova-Atanasova. Lichnite imena u balgarite (1981–1990). Sastoyanie i problemi na savremennite balgarski lichni imena. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Sv. Kiril i Metodiy“, 2001].

Ангелова-Атанасова, М. 2005 – Мария Ангелова-Атанасова. Посоки на развой в именуването на българите в началото на XXI век. – СПБО, (2005) Том 7, Брой 1, 34–45. [Mariya Angelova-Atanasova. Posoki na razvoy v imenuvaneto na balgarite v nachaloto na XXI vek. – SPBO, (2005) Tom 7, Broy 1, 34–45]. < <https://journals.uni-vt.bg/onom/bul/vol7/iss1/art7>, достъпен: ноември 2023.

Влахова-Ангелова, М. 2017 – Майя Влахова-Ангелова. Актуальные тенденции при выборе болгарскими личными имен: исследование имен новорожденных в Софийской области. – ВО, 2017. Т. 14, № 3,

52–71. [Majâ Vlahova-Angelova. Aktual'nye tendencii pri vybore bolgarami ličnyh imen: issledovanie imen novoroždennyh v Sofijskoj oblasti. – VO, 2017. T. 14, № 3, 52–71.] < http://onomastics.ru/sites/default/files/doi/10.15826/vopr_onom.2017.14.3.022.pdf, достъпен: януари 2024.

Генчева, Л. 2018 – Любка Д. Генчева. От Балкана до равнината. Историите на Черешово. Русе: Лени Ан, 2018. [Lyubka D. Gencheva. Ot Balkana do ravninata. Istoriite na SHEReshovo. Ruse: Leni An].

Дичев, И. 1999 – Ивайло Дичев. Дарът в епохата на неговата техническа възпроизводимост. София: ЛИК, 1999. [Ivaylo Dichev. Darat v epochata na negovata tehničeska vazproizvodimost. Sofia: LIK, 1999].

Заимов, Й. 1988 – Йордан Заимов. Български именник. София: Издателство на БАН, 1988. [Yordan Zaimov. Balgarski imennik. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1988].

Измирлиева, В., Иванов, П. 1991 – Валентина Измирлиева, Петко Иванов. Сушишката светица Стойна. 3. Проблемът за светостта. – Български фолклор, 1991, 2, 3–12. [Valentina Izmirlieva, Petko Ivanov. Sushishkata svetitsa Stoyna. 3. Problemat za svetostta. – Balgarski folklor, 1991, 2, 3–12].

Илчев, С. 1969 – Стефан Илчев. Речник на личните и фамилни имена у българите. София: Издателство на БАН, 1969. [Stefan Ilchev. Rechnik na lichnite i familni imena u balgarite. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1969].

Ковачев, Н. 1987 – Николай Ковачев. Честотно-тълковен речник на личните имена у българите. София: Държавно издателство „Д-р Петър Берон“, 1987. [Nikolay Kovachev. SHeotno-talkoven rechnik na lichnite imena u balgarite. Sofia: Darzhavno izdatelstvo „D-r Petar Beron“, 1987].

Ковачев, Н. 1994 а – Николай Ковачев. Основа за проучване състава, разпространението и честотността на личните имена в България (Някои статистически наблюдения). – СПБО, (1994), Том 2, 9–16. Nikolay Kovachev. Osnova za prouchvane sastava, razprostraneniето i cheotnostta na lichnite imena v Borgia (Nyakoi statističeski nablyudeniya). – SPBO, (1994), Tom 2, 9–16]. < <https://journals.uni-vt.bg/onom/bul/vol2/iss1/art4>, достъпен: ноември 2023.

Ковачев, Н. 1994 б – Николай Ковачев. Свободен избор на лично име – норми и нормативност при именуването. – СПБО, (1994), Том 2, 35–42. [Nikolay Kovachev. Svoboden izbor na lichno ime – normi i normativnost pri imenuvaneto. – SPBO, (1994), Tom 2, 35–42]. < <https://journals.uni-vt.bg/onom/bul/vol2/iss1/art6>, достъпен: ноември 2023.

Кръстева-Благоева, Е. 1999 – Евгения Кръстева-Благоева. Личното име в българската традиция. София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 1999. [Evgeniya Krasteva-Blagoeva. Lichnoto ime v balgarskata traditsiya. Sofia: Akademichno izdatelstvo „Prof. Marin Drinov“, 1999].

Петков, Р. 2016 – Румен Петков. Именуването на българите в административното право в периода XIX в. – първата половина на XX в. – СПБО, (2016) Том 14, Брой 1, 68–79. [Rumen Petkov. Imenuvaneto na balgarite v administrativното pravo v perioda XIX v. – parvata polovina na XX v. – SPBO, (2016) Tom 14, Broy 1, 68–79]. < <https://journals.uni-vt.bg/onom/bul/vol14/iss1/art6>, достъпен: ноември 2023.

Седакова, И. 2015 – Ирина А. Седакова. Имя и имена у болгар: специфика болгарского антропонимикона. – В: Этнолингвистика. Ономастика. Этимология: Материалы III Международной научной конференции Екатеринбург, 7–11 сентября 2015 г. Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2015, 237–239. [Irina A. Sedakova. Imâ i imena u bolgar: specifika bolgarskogo antroponimikona. – V: Ètnolingvistika. Onomastika. Ètimologîâ: Materialy III Meždunarodnoj naučnoj konferencii Ekaterinburg, 7–11 sentâbrâ 2015 g. Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta, 2015, 237–239]. < https://inslav.ru/sites/default/files/editions/2015_etnolingvistika_onomastika_etimologija.pdf, достъпен: декември 2023.

Седакова, И. 2017 – Ирина А. Седакова. Дейксис и языковые жесты в пространстве болгарского именослова. – В: Балканский дейксис и балканские (языковые) жесты. Памяти Татьяны Михайловны Николаевой. Москва: Институт славяноведения РАН, 2017. 38–50. [Irina A. Sedakova. Dejksis i âzykovye žesty v prostranstve bolgarskogo imenoslova. – V: Balkanskij dejksis i balkanskije (âzykovye) žesty. Pamâti Tat'âny Mihajlovny Nikolaevoy. Moskva: Institut slavânovedeniâ RAN, 2017. 38–50]. < https://inslav.ru/sites/default/files/editions/2017_balkanskij_dejksis.pdf, достъпен: декември 2023.

Седакова, И. 2022 – Ирина А. Седакова. Болгарский антропоним как (балканский) текст. – ВО, Т. 19, № 3, 2022, 83–101. [Irina A. Sedakova. Bolgarskij antroponim kak (balkanskij) tekst. – VO, T. 19, № 3, 2022, 83–101]. < http://onomastics.ru/sites/default/files/doi/10.15826/vopr_onom.2022.19.3.031.pdf, достъпен: декември 2023.

Седакова, И. 2023 – Ирина А. Седакова. Болгарский антропоним во времени и пространстве. – Живая старина. Журнал о русском фольклоре и традиционной культуре, 3 (119) 2023, 19–22. [Irina A. Sedakova. Bolgarskij antroponim vo vremeni i prostranstve. – Živâ starina. Žurnal o russkom fol'klore i

tradicionnoj kul'ture, 3 (119) 2023, 19–22]. < <https://inslav.ru/sites/default/files/zhs-2023-3.pdf>, достъпен: декември 2023.

Шмит, Ж.-К. 2019 – Жан-Клод Шмит. Ритмите през Средновековието. София: Издателство „Изток–Запад“, 2019. [orig. Jean-Claude Schmitt. Les rythmes au Moyen Âge].

Barthes, R. 2002 – Roland Barthes. Comment vivre ensemble. Simulations romanesques de quelques espaces quotidiens. Notes de cours et de séminaires au Collège de France, 1976–1977. Texte établi, annoté et présenté par Claude Coste. Paris : Éditions du Seuil/IMEC, 2002.

Bernard, H. R. 2018 – Harvey Russell Bernard. Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches. Sixth Edition. Lanham – Boulder – New York – London: Rowman & Littlefield Publishers, 2018.

Ginzburg, C., Tedeschi, J., Tedeschi, A. C. 1993 – Carlo Ginzburg, John Tedeschi and Anne C. Tedeschi. Microhistory: Two or Three Things That I Know about It. – Critical Inquiry, vol. 20, no. 1, 1993, pp. 10–35. < JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/1343946>, достъпен: декември 2023.

Eriksen, T. H. 2001 – Thomas Hylland Eriksen. Small Places, Large Issues. An Introduction to Social and Cultural Anthropology. London – Sterling, VA: Pluto Press, 2001.

Herzfeld, M. 1982 – Michael Herzfeld. When Exceptions Define the Rules: Greek Baptismal Names and the Negotiation of Identity – Journal of Anthropological Research, Vol. 38, No. 3 (Autumn, 1982), pp. 288–382. < JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/3629850>, достъпен: декември 2023.

Joyner, C. W. 1991 – Charles W. Joyner. Shared Traditions: Southern History and Folk Culture. Urbana: University of Illinois Press, 1999.

Pahre, R. 2005 – Pahre, Robert. Formal Theory and Case-Study Methods in EU Studies. – European Union Politics, 6, 2005, pp. 113–145. < <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1465116505049610>, достъпен: декември 2023.

Sutton, D. 1997 – David L. Sutton. Local Names, Foreign Claims: Family Inheritance and National Heritage on a Greek Island. – American Ethnologist, Vol. 24, No. 2 (May, 1997), pp. 415–437. < JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/646757>, достъпен: януари 2024.

Vernier, B. 1984 – Bernard Vernier. Putting Kin and Kinship to Good Use: The Circulation of Goods, Labour, and Names on Karpathos (Greece). – In: Hans Medick and David W. Sabeau (Eds.) Interest and Emotion: Essays on the Study of Family and Kinship. Cambridge: Cambridge University Press, 1984, pp. 28–76.

Съкращения / List of abbreviations

ВО – Вопросы ономастики. Екатеринбург: Издательство Уральского университета. [Voprosy onomastiki. Ekaterinburg: Izdatel'stvo Ural'skogo universiteta].

СПБО – Състояние и проблеми на българската ономастика. Велико Търново: Университетско издателство „Св. Св. Кирил и Методий“. [Sastoyanie i problemi na balgarskata onomastika. Veliko Tarnovo: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Sv. Kiril i Metodiy“].